

el *si* arcaic ('així') amb el datiu ètic, donant-li el valor de 'també' amb verb *fer* vicari: «Molt se meravellà lo Rey de Na Renart, que no havia pahor, e *si s'faberen* tots los altres» (*Merav*, NCI II, 109, i en altre passatge de *Merav* que anirà a OBEIR). Veg cites dels paral·lels *si ns farem (si t faràs, si ns hauriem)* en Jaume I, MJGalba i el Cerimoniós, en *AlcM si* § 1; de *si m faç* en JoMartorell, i *si faç* en el *Curial*, DAg, §§ 3, 4.

AIXI

Així, la forma antiga fou *assí*, amb un element *ai-* anteposat, igual que en *aital*, *aitant*; forma comuna amb l'oc. *assí*, i quasi igual al fr. ant. *issr*; i probablement emparentada, no tar de prop, amb l'it. *cosi*; llençues totes que també tenen el mateix element anteposat en *cotale*, *cotanto*, oc. *aital*, *aitant*, fr. ant. *itel*, *stant*. L'etimologia d'aquest primer membre és incerta, però és probable que sigui la mateixa que la de l'it. *cod-esto*, *qu-esto*, *qu-ello*, o sigui la dels nostres *aqu-est*, *aqu-ell*, *aqu-er*. És a dir, la partícula demostrativa del ll. vg. *ECCUM*; majorment tenint en compte que també tingué resultat anàleg el ll. cl. *ecce*: que donà, d'una banda, els fr. ant. *icest*, *icel* (en la mateixa forma *i-* que en *issr*=cat. *així*), i també els it. ant. *cesto*, *cello*, oc. i cat. ant. *cest*, *cell*, i oc. *aici*, cat. *ací*, als quals respon el fr. *ici*.

Apareix des dels orígens, en l'acc. bàsica, i en les que en vénen directament 'fins a tal punt', 'així sigui, tant de bo. Ja en un doc pallarès de 1095, on *cs* podria ser mera variant gràfica de la convencional *x* que després s'imposà per representar el *ç*: «per ço che *acsi* li o faça» (*BABL VII*, 106); «quan om és macip, pensa *així* com macip e sab *així* com macip ---, à om vergonja a dir zo que dezie quan ere macip: *així* serà aquest segle vil envés aquel que és a venir»; «Caritat és pròpriament que om am Déu màs que nula res, e tot cristià, *així* com si elex», *Hom*, 2v11; 1v18; «Nós En Poncz --- bispe d'Urgel --- donam treves --- a vós En Roger, comte de Foix ---; e nós En Roger comte e --- nostres omes --- Bg. de C., N. de X. --- juram agradosa-ment que --- no i vingam en contra, *així* Déus nos ajud ---» a. 1244 (PPujol, *DocVgUrg*, 9.57).

«Enviam per G. d'E. --- e faem-lo cavaller, e donam-li tota la terra que son pare tenia per Nós ---; e quan aquesta cosa haguem *així* posada, --- volguem que fos cap Don Bng. d'Entença de la companya, pus Don Bn. Guillem era mort», «e ayxí féu-se», «aquela nyut que abdós foren a Miravals, volc N. Sr. que Nós fóssem engenrats ---; e *així* Nós som venguts de part de la que fo nostra mare, e del rey En P., nostre pare»; «D. P. Ahonés acuyllí s'a un puç, ab aquella companya que havia, e aquí aturàs s, e --- gitaven pedres, grosses e poques, als de jus, per ço que no pujassen, e --- los de Don Artal e Don Blasco estaven *ayxí*, que no pujaven e l puç que éls tenien ---; e Nós, e nostra companya ensemps, pujam e l puç, e desempararen a Don P. Ahonés tots los cavallers ---», Jaume I (*Cròn*, Ag, 279, 10, 13, 46.15).

Així --- com fent les funcions del ll. *et* --- *et* 'tant X com Z': «Promeseren, sots pena de mil morabatins,

així la Senyoria com los ciutadans damunt dits, en per tots temps usar d'aqueles costumes», *CostTort* (proemi, Ol., p. 9), «seguint guerres *així* en mar com en terra», JoMartorell (Ag I, 13). *Així* com 'tal com': «aquell matrimoni plagué --- al Sr. Infant En Pere --- e pres-la per muller legítimament, *així* com la sancta Sgleya mana e --- hac nom reina Costança ---»; *així* com *aquell qui* 'tal com escau a qui': «bén sabia ell que son parent era molt carnal, *així* com aquell qui era fill de sa cusina»; «puix pres comiat del Sr. Infant En Frederic e l besà més de deu vegades, *així* com *aquell qui* l'amava molt, per moltes raons», Muntaner (fets de 1262-91; Casac. I, 34.21, 87.21; v, 51.32= Bof., 23, 76, 334), una i altra cosa combinades, en Etimennis: «diu que lo parlar *així* buyda e fa evaporar lo cor, *així* com axeta, o duyl de vexell destapat, buyda lo vexell fins que res no y roman dins» (*Terç*, § 392).

Usos que poc canvien fins a fi de l'E. Mj.: «Lo cavaller qui les armes porta, no li foren dades sens causa --- que *així* deu lo cavaller cobrir la sancta mare Sglésia»; «si fos *així* com la S^a V. diu, crec restarieu per l'amor mia»; «vejam vosaltres cavallers, qui sou jóvens ---, çquè volríeu més, entrar en batalla condada, egualment armats a cavall, spasa sens sperons, o sperons sens spasa, e que *així* us haguésseu a combatre?» (*volriem, axins, haguessen* err. tip.), JoMartorell (Ag. I, 99, 19, 216).

Tindrem un quadro medieval bastant complet si hi afegim *així mateix* (amb l'invers *així poc*) 'també, de més a més': «fou soterrat en lo dit monestir --- e *així* mateix hi fou soterrada nostra mare», *Cròn.* del Cerimoniós (Bof., 30), sobre el qual va escriure excel·lents paràgrafs Fabra, en les seves *Conv. Filològiques* i Gramàtiques. Més rar n'és el revés de la medalla *així poc* o *així mateix poc*, que s'usà algun cop per 'tampoc' en el S. xv: «no fasses ni digues coses qui sien contre son voler ---; ni *així poc* si ell acullirà algun pobre en son palau», «ni *així poc* fer mala cara ---», «sapiats --- que si fos cosa acostumada --- que les filles dels reys --- romanguessen ab lurs pares ---, que vós romanguérets ab mi; mas bé sabets que no és acostumat --- ni *així mateix poc* no és acostumat que les mares de les filles dels reys vagen --- ab elles quant los donen marit» p. p. Serra i Riera (*RHisp* LXXII, 532).

Pel que fa a *així que*, notem que a l'Edat Mitjana tenia sentit diferent de l'usual en català modern, i coincident amb el que sempre ha dominat a Castella, però és tan conegut que basten un parell de cites. «cobrarien la senyoria, e farien execusió contra ells *així que*, jaquides totes coses, entenien que morís Jhesú Xrist», StVicentF (*Quar.*, 251.23); *així que*, ja amb aquest sentit en la Q. de Reixac (63.29), però no en Jaume I, supra, que *AlcM* puntua i entén malament (cf. a PUNT cita de 1299, Finke, *Acta Ar.* III, 75).

Entre les innovacions modernes i acceptades, i no incorrectes, hem de posar l'ús d'*així* posposat amb caràcter adjectiu i el valor de 'tal'; recordo que Carles Riba, a la F. B. M. (1928) desaconsellava que se'n ser-